

19. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві // Вибр. тв. : в 5 т. Київ : Рад. шк. 1976. Т. 2. С. 419–654.
20. Цетлин В.С. Неуспеваемость школьников и ее предупреждение. Москва : Педагогика, 1977. 120 с.
21. Цукерман Г.А. Школьные трудности благополучных детей. Москва : Знание, 1989. 188 с.

Partnership pedagogy is one of the priority areas of the New Ukrainian school. The transition of Ukrainian school to the pedagogy of partnership encourages the pedagogical experience of the great teacher and researcher V.O. Sukhomlynskyi, as his activity was aimed at ensuring the cooperation between the pupil, the school and the parents. One of the vital issues the outstanding teacher was working at was the problem of academic poor progress of pupils.

The article reveals the essence of the notion “poor progress”, the factors and causes influencing pupils' failure and the ways to overcome them in the pedagogical ideas of V.O. Sukhomlynskyi. The causes and factors that negatively affect pupils' performance are quite diverse and dynamic – from individual characteristics to the reasons related to school and family.

In the course of the study, it was found out that pupils with poor progress, as a rule, have low self-esteem, that is why parents and teachers should help them in self-realization. Analysing the creative achievements of the outstanding teacher, the following means of facilitating pupils' learning have been distinguished: thinking lessons for junior pupils in the open air; solving tasks from specially compiled collection; reading specially designed textbook; making tales; creative labour; poetic creativity.

V.O. Sukhomlynskyi emphasized on the expanding of pupils' reading circle, on the role of reading in the knowledge acquisition, on the individual work with each pupil and involvement of the teaching staff and parents. He also tried to develop pupils' love to science, interest in particular subjects.

The author considers V.O. Sukhomlynskyi's pedagogical wisdom in the ability to find an approach to each pupil and to predict the development of mental and creative potential for the future. Applying to the creative work of V.O. Sukhomlynskyi gives an opportunity to determine the ways of realization of modern educational ideas and to make practical recommendations for solving educational tasks in the future.

Key words: *primary school pupils, learning skills, failure, poor progress, underachievement, pupil with poor progress, creative works of V.O. Sukhomlynskyi.*

УДК 378.015.31:133.22:17.022.1]:008(100)

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–27.28-34

Ірина Дорож, Анатолій Ковальчук
Iryna Dorozh, Anatolii Kovalchuk

ДІАГНОСТИКА ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ СТУДЕНТА У ВИЯВІ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ

DIAGNOSTICS OF A STUDENT'S SPIRITUAL AND MORAL MATURITY IN EXPRESSION OF WORLDVIEW CULTURE

У статті розкрито особливості діагностики показників духовно-моральної зрілості студента у вияві світоглядної культури. Серед них: розвиненість духовно-моральних почуттів, етичних та естетичних ставлень студентів, соціально-психологічні установки в мотиваційній сфері, вольові якості (здатність підпорядкувати свої життєві устремління та поведінку вищим аксіологічним настановам). Докладно описано діагностичний інструментарій та наведено результати емпіричного дослідження.

Ключові слова: *теоретико-компетентнісна готовність, світоглядна культура, біопсихічні властивості, професійний образ світу, творче перетворення реальності.*

Сучасні зміни в системі освіти України пов'язані з інтенсивною адаптацією національної системи до загальносвітових освітніх процесів, які обумовлюють гуманістичний вибір подальшого курсу: людиноцентристський характер освіти, розвиток гармонійної, гуманної, соціально відповідальної особистості тощо. Водночас зазначені зміни відбуваються у часи утвердження державою незалежності та національної єдності, що вимагає від української освіти входження у загальносвітову систему із збереженням і примноженням кращих національних здобутків. Саме це обумовлює духовну структуру суспільства, його пануючі світоглядні установки та соціальні тенденції, які визначають сучасне наповнення змісту світоглядної культури особистості.

Проблема змісту інформації, яка має бути осмислена майбутнім педагогом, і яка у подальшому стане основою його світоглядної культури, набуває справжньої соціальної значущості, коли аналізується на особистісному рівні підготовки майбутнього вчителя. Його педагогічна діяльність стає специфічним транслятором світоглядних установок, тому що "норми професійного мислення завжди формуються в проблемному полі взаємодії з нормами загальної культури, набираючи характеру світогляду в процесі професійного спілкування" [3, с. 806-808].

Оволодіння знаннями та формування компетентнісної основи для професійної діяльності майбутніх учителів – важливий чинник формування світогляду і виховання на його основі світоглядної культури студентів. Окрім самого змісту (знання про себе, людину та суспільство), який має бути засвоєний майбутніми вчителями, важливим є врахування студентами у майбутній педагогічній діяльності загальних та пріоритетних стратегій розвитку освіти, усвідомлення яких створює у подальшому професійний образ світу, визначає алгоритми взаємодії з ним.

Освітньо-філософські засади світоглядного виховання майбутніх учителів знайшли своє відображення у працях В. Андрущенка, Л. Губерського, І. Зязюна, М. Євтуха, В. Кременя, Б. Лихачова, М. Нікандрова, Т. Петракової, О. Сухомлинської та ін.

Світоглядні знання, які стають основою поглядів та переконань майбутніх педагогів-гарантів процвітаючого українського суспільства, мають носити не лише об'єктивний, науковий характер, але й відображати величезний пласт культурно-історичного спадку українського народу. Саме тому зростає потреба у формуванні в студентів педагогічних ВНЗ такого світогляду, який забезпечить виховання з них справжніх громадян, носіїв національної культури, патріотів своєї країни. У цьому переконують дослідження науковців, спрямовані на виявлення духовних цінностей у становленні світогляду студентської молоді (О. Бєлих, Є. Бондаревська, О. Олексюк, О. Семашко, Б. Нагорний, Д. Чернилевський, Г. Шевченко та ін.).

У зв'язку з вищезазначеним гостро постає потреба у діагностуванні дійсного стану вихованості світоглядної культури майбутніх вчителів, зокрема її мотиваційно-ціннісної компоненти [5], а саме обстеження духовно-моральної зрілості студентів у вияві світоглядної культури. З метою діагностики духовно-моральних рис характеру майбутніх учителів як передумови їхньої високоморальної поведінки, її проявів у повсякденному житті, ми обстежили розвиненість духовно-моральних почуттів, етичних та естетичних ставлень студентів.

Зазвичай для отримання результатів щодо ціннісних орієнтацій використовуються такі діагностичні методики: О. Запорожця, що спрямована на виявлення рівня розвитку цілеспрямованих вольових дій, змісту моральних мотивів поведінки; "Методика дослідження ціннісних орієнтацій (МДЦО М. Рокича, адаптована провідним вітчизняним психологом В. Семіченко)"; "Модифікована карта особистості" К. Платонова тощо [1; 7, с. 63]. На основі ідей К. Платонова нами було розроблено опитувальник, який містив 3 блоки тверджень для самооцінки студентами власних духовно-моральних проявів, моральних якостей та рис характеру, естетичних ціннісних орієнтацій та переваг. Якості представлені в опитувальнику в описовій формі через крайні форми вираження, вибір яскравості прояву яких студенти здійснювали, спираючись на власні відчуття та уявлення про себе. Бали, отримані у результаті самооцінки, додавалися, визначалося середнє арифметичне, яке і виступало кінцевою оцінкою духовно-моральних імперативів студента та його етико-естетичних ставлень.

Проте, зважаючи на те, що під час обстеження індивідуальних особливостей та біопсихічних властивостей методом самооцінки було виявлено не завжди адекватну оцінку самих себе деяких студентів, ми передбачили ще одну частину у запропонованому опитувальнику, в якій обстежувані заповнювали аналогічні за змістом пункти на інших членів своєї академічної групи. Результати оцінювання кожного студента його одногрупниками усереднювалися. Таким чином, на кожного учасника академічної групи додатково було отримано також оцінки їхніх духовно-моральних імперативів та етико-естетичних ставлень незалежними експертами. Ми не використовували лише метод експертних оцінок з метою діагностики даного показника духовно-моральної зрілості студента через особливості міжособистісних стосунків у групі. Це було пов'язане з тим, що ми не виключали упереджене ставлення окремих студентів один до одного, що могло вплинути на об'єктивність оцінювання даних проявів особистості.

Результати обстеження було представлено усередненими значеннями самооцінки студентів та незалежними оцінками одногрупників. Мінімальний бал, який могли набрати студенти при оцінці розвиненості у них духовно-моральних почуттів, етичних та естетичних ставлень – 1; максимальний – 5 балів. До високого рівня розвиненості обстеженого показника були віднесені студенти, середній бал яких становив понад 3,66; до середнього рівня віднесено обстежених із середнім балом від 2,33 до 3,66; до низького – із значеннями середнього бала меншими за 2,33. Варто відзначити досить непогані результати обстеженого показника духовно-моральної зрілості студентів педагогічних ЗВО. Так, високий рівень розвиненості духовно-моральних почуттів, етичних та естетичних ставлень продемонстрували 167 студентів (47,44%), середній – 185 студентів (52,56%). Низького рівня розвитку духовно-моральних почуттів, етичних та естетичних ставлень виявлено не було. Ми пояснюємо такі гарні результати специфікою контингенту, який вступає до педагогічних ЗВО та специфікою освітніх програм, за якими вони навчаються. У переважній більшості на педагога ідуть навчатися діти зі стійкими моральними уявленнями, високими показниками значимості соціуму, готові до виконання правил, норм та вимог суспільства. Крім того, навчання за освітніми програмами “Дошкільна освіта”, “Початкова освіта”, “Технології і креслення”, “Українська мова і література”, “Музичне мистецтво”, “Трудове навчання та технології”, “Образотворче мистецтво” передбачають як набір абітурієнтів з розвинутими естетичними почуттями, так і формування їх під час навчання студентів.

Дослідження соціально-психологічних установок в мотиваційній сфері особистості (через які виявляється ставлення до професійної діяльності, до інших, до себе, до дітей, до соціуму та поведінка педагога відносно них) було спрямоване на діагностику у структурі особистості студента ступеня вираженості таких соціально-психологічних якостей особистості, як “альтруїзм-егоїзм”, “процес-результат”, “свобода-влада”, “праця-гроші”.

Студентам було запропоновано опитувальник. Для розвитку соціально значимих якостей особистості майбутнього вчителя найбільш корисним буде перевага в мотиваційній сфері особистості таких цінностей, як альтруїзм, досягнення результату, свобода та праця.

Підрахунок ствердних відповідей, дозволив виокремити студентів, орієнтованих на результат власної праці. Звісно, люди, більш орієнтовані на процес, менше замислюються над досягненням результату, часто запізнаються зі задачею роботи, їхня процесуальна спрямованість перешкоджає їхній результативності; ними більше рухає інтерес до справи, проте для досягнення позитивного результату педагогічної праці необхідно багато рутинної роботи, негативне ставлення до якої вони не можуть подолати.

За таким самим алгоритмом аналізу отриманих результатів ствердні відповіді на запитання, дозволили виокремити альтруїстично налаштованих студентів. Альтруїзм – найбільш цінна суспільна мотивація, наявність якої виділяє зрілу людину. Люди ж з надмірно вираженим егоїзмом зустрічаються дуже рідко. Певна частка “розумного егоїзму” не може нашкодити людині. Скоріше, більш шкодить його відсутність, що нерідко зустрічається серед педагогів.

Сума ствердних відповідей на запитання, третьої частини опитувальника виявила студентів, для яких головною цінністю життя й професійної діяльності є свобода. Варто відзначити, що дуже часто орієнтація на свободу сполучається з орієнтацією на працю, набагато рідше вона сполучається з владою та грошима. Цікавим результатом обстеження майбутніх педагогів стало виявлення того, що орієнтація на владу більше притаманна юнакам, ніж дівчатам. Можливо, саме цим пояснюється те, що переважна більшість керівників навчальних закладів – чоловіки.

Підрахунок даних за шкалою “праця-гроші” здійснювався аналогічно попереднім опитуванням – підраховувалася кількість відповідей “так”. Ствердні відповіді на запитання, характерні для студентів, які орієнтуються на працю. Праця приносить їм більше радості та задоволення, ніж будь-які інші заняття. Орієнтація на гроші зазвичай спостерігається у двох випадках: коли гроші є, і коли їх немає. Оскільки педагогічна професія у нашому суспільстві не винагороджується значними грошовими коштами, то орієнтація майбутнього учителя на матеріальний чинник, безумовно, шкодитиме його професійній діяльності. Одночасно, більш успішними та затребуваними працівниками є віддані справі вчителі, які розуміють значущість своєї праці і готові працювати і в позаробочий час, у вихідні, й на свята.

Окрім описаних вище соціально-психологічних якостей особистості ми досліджували ще організованість, працелюбство, колективізм та допитливість з проекцією цих якостей на ставлення до інших, до професійної діяльності, навчання. Під час обробки результатів тесту, ми враховували лише кількість співпадінь за визначеними нами чотирма шкалами якостей (1 співпадіння – 0,5 бала). Максимальна кількість набраних балів по кожному показникові – 5. Рівень розвитку якостей визначили як високий при наборі студентом 3,5-5 балів; середнім – 2-3 бали; низьким – 0-1,5 бали.

Отримані результати по кожному з проявів соціально-психологічних установок в мотиваційній сфері особистості усереднювались. Мінімальний середній бал, який могли набрати студенти під час діагностики – 0,5; максимальний – 5 балів. До високого рівня сформованості соціально-психологічних установок були віднесені студенти, середній бал яких становив понад 3,50; до середнього рівня віднесено обстежених із середнім балом від 2,00 до 3,50; до низького – зі значеннями середнього бала меншими за 2,00 бали. Так, високий рівень сформованості соціально-психологічних установок обстежені студенти не продемонстрували. У 214 студентів (60,80%) було виявлено середній рівень, у 138 студентів (39,20%) – низький.

Ще одним об'єктом, який підлягав вивченню в особистості майбутнього вчителя, стали вольові якості студента, його здатність підпорядкувати свої життєві устремління вищим аксіологічним настановам. Для успішної професійної діяльності учителя, для повноцінного вияву його світоглядної культури необхідним елементом характеру особистості є воля – здатність людини досягати поставлених нею цілей в умовах подолання перешкод. Дана здатність цікавить нас як духовно-моральний компонент особистості, який сприяє вияву світоглядної культури людини, її позиції, поглядів, переконань. Часто людина високоморальна, гуманістично орієнтована, толерантна та демократична не може виявити свої переконання, коли навколишні обставини (погляди керівництва, вказівки, розпорядження) змушують її до іншої моделі поведінки. Тому волю можна охарактеризувати як силову частину особистості, що дозволяє реалізувати у житті власний світоглядний концепт, переконати у його дієвості інших, не спасувати перед протилежною позицією.

Однією з оптимальних методик дослідження вольових якостей вважаємо опитувальник Дж. Роттера [6, с. 81-87], який вимірює рівень суб'єктивного контролю над різноманітними життєвими ситуаціями: у сфері досягнень, у сфері невдач, у сімейних відносинах, у сфері виробничих відносин, у сфері міжособистісних відносин, стосовно здоров'я і хвороби тощо. Методика заснована на двох принципових положеннях: люди різняться між собою в тому, як та де вони локалізують контроль над важливими для себе подіями; можливі два популярні типи такої локалізації: екстернальний та інтернальний. Інтернальний тип – людина

з високим рівнем суб'єктивного контролю. Така людина вважає, що події, які відбуваються з нею, залежать насамперед від її особистісних якостей і є закономірними наслідками його власної діяльності. Екстернальний тип – людина з низьким рівнем суб'єктивного контролю. Така людина переконана, що її успіхи і невдачі залежать насамперед від умов навколишнього середовища, дій інших людей, випадковості, везіння чи невезіння тощо. Рівень ситуативного контролю пов'язаний з відчуттям людиною своєї сили, гідності, відповідальності за те, що відбувається з нею, із самоповагою, соціальною зрілістю. Чим вищий рівень інтернальності, тим більше вірогідність, що людина свідомо і цілеспрямовано буде виявляти власний світогляд, переконання, демонструвати свою унікальність і неповторність без остраху перед іншими.

Використаний нами опитувальник на дослідження рівня ситуативного контролю складався з 30 пунктів. Нас цікавила інтернальність студентів лише щодо досягнень-невдач та виробничих відносин – у тих сферах, які безпосередньо можуть впливати на специфіку вияву світоглядної культури під час практичної діяльності майбутнього педагога: сфера досягнень, сфера невдач, сфера виробничих стосунків.

Високі показники інтернальності у сфері досягнень відповідають високому рівню суб'єктивного контролю над емоційно позитивними подіями та ситуаціями. Такі люди вважають, що вони самі досягли всього доброго, що було та є в їхньому житті, та що вони здатні з успіхом передбачити свою мету в майбутньому. Низькі показники за даною шкалою свідчать про те, що людина вважає, що всі її успіхи та досягнення відбулися завдяки щасливій долі чи допомозі інших людей.

Високі показники інтернальності у сфері невдач свідчать про розвинуте відчуття суб'єктивного контролю стосовно негативних подій та ситуацій, що виявляються у схильності звинувачувати самого себе в різноманітних неприємностях та стражданнях. Низькі показники за цією шкалою свідчать про те, що піддослідний схильний приписувати відповідальність за подібні події іншим людям або вважати їх результатом невезіння.

Високий рівень інтернальності у сфері виробничих стосунків свідчить про те, що людина вважає свої дії важливим чинником організації власної виробничої діяльності у стосунках, які складаються в колективі, в своєму кар'єрному зростанні. Низький рівень вказує на те, що піддослідний схильний приписувати більш важливе значення зовнішнім обставинам – керівництву, колегам по роботі, вдачі-невдачі. Аналіз відповідей здійснювався відповідно до шкали (табл.1).

Таблиця 1

Шкала інтернальності-екстернальності

Інтернальний	2	3	9	11	12	13	14	16	18	20	21	23	24	28	30
Екстернальний	1	4	5	6	7	8	10	15	17	19	22	25	26	27	29

За кожен відповідь, яка передбачала інтернальний тип реакції студента на події, йому нараховувалось 0,33 бали. Тобто, високий рівень розвитку вольових якостей присвоювався тим майбутнім учителям, які набрали у середньому 3,34 і вище балів; середній рівень – від 1,66 до 3,33 балів; низький – до 1,66 бала. Так, високий рівень розвиненості вольових якостей було виявлено лише у 98 студентів (27,56%), середній – у 140 студентів (34,94%). Низький рівень розвитку вольових якостей виявлено у 114 студентів (37,50%). Узагальнені результати комплексного обстеження духовно-моральної зрілості студентів представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Узагальнені результати комплексного обстеження духовно-моральної зрілості студентів, %

Рівень Показник	високий	середній	низький
розвиненість духовно-моральних почуттів, етичних та естетичних ставлень	47,44	52,56	0
гуманістична спрямованість професійного ідеалу	0	60,80	39,20
вольові якості	27,56	34,94	37,50

Значимість показників духовно-моральної зрілості студентів визначалася на основі експертних оцінок.

Оцінку узгодженості думок експертів здійснено з використанням дисперсійного коефіцієнта конкордації (коефіцієнта узгодженості) W за допомогою методики, описаної в роботі [2]. У результаті обчислень отримано значення коефіцієнта конкордації, яке перевищило критичне значення $W=0,74$. Таким чином, узгодженість думок експертів є високою. Оцінку значимості знайденого коефіцієнта конкордації здійснено за допомогою критерію X^2 , який виявився рівним 17,73, що підтвердило гіпотезу про узгодженість думок експертів у ранжуванні.

Використовуючи обчислені вагові коефіцієнти, формулу для визначення духовно-моральної зрілості студентів можна подати лінійною функцією у вигляді $F_{X^2}(Y_j) = 0,439Y_4 + 0,488Y_5 + 0,0732Y_6$, де Y_j – кількісні оцінки критеріїв у балах.

“Сирі” бали, які використовувались для оцінки рівня розвитку окремих показників, були переведені в абсолютні. Високий рівень духовно-моральної зрілості майбутніх вчителів може бути встановлений у студентів, які набрали від 3,66 до 5,00 балів; середній – від 2,33 до 3,66; низький – від 1,00 до 2,33. Отримані у результаті діагностики дані відображені на рисунку 1.

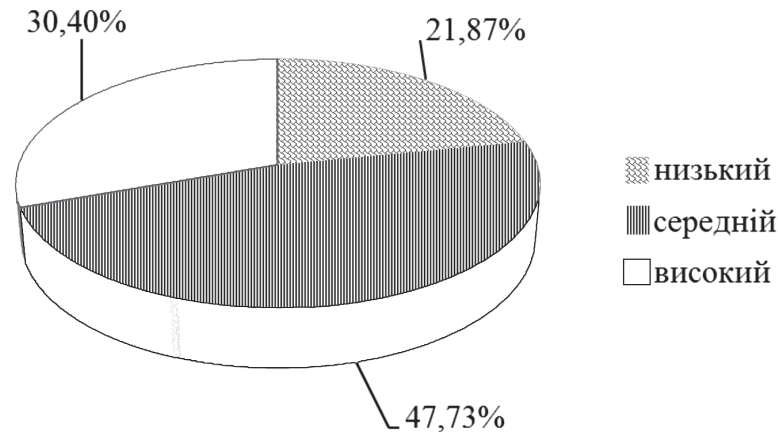

Рис. 1. Рівні духовно-моральної зрілості студентів педагогічних ЗВО

Отже, високий рівень духовно-моральної зрілості студентів було виявлено у 107 осіб (30,40%), середній – у 168 осіб (47,73%), низький – у 77 осіб (21,87%).

Проте ми не вважаємо, що для виховання світоглядної культури студентів достатньо озброїти майбутнього педагога духовно-моральними, етичними та естетичними цінностями. Зокрема варто розширити дані аспекти на рівні емоційного сприйняття національно-патріотичних цінностей, створення позитивного емоційного фону занять художньо-трудовою діяльністю, насичення художньо-творчої діяльності професійно орієнтованим змістом, використанні можливостей інтеграції різних видів мистецтва на поліхудожній основі. Серед цих засобів на особливу увагу заслуговує освоєння найвищих досягнень мистецтва, оскільки сприйняття художніх образів розширює природні межі життєвого досвіду суб'єкта, формуючи індивідуальний абрис його світоглядної культури.

Список використаних джерел

1. Аверин В.А. Психология личности: Учебное пособие. Санкт-Петербург: Изд-во Михайлова В.А., 1999. 89 с.
2. Евланов Л.Г. Экспертные оценки в управлении [Текст]: учебное пособие. Москва: Экономика, 1978. 133 с.
3. Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень; [заст. голов. ред.: О.Я. Савченко, В.П. Андрущенко; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

4. Ковальчук І.А. Діагностика теоретико-компетентнісної готовності майбутніх вчителів до вияву світоглядної культури. Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць [внесений до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних наук та до міжнародної наукометричної бази INDEX COPERNICUS]. Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2016. Вип. 18 (1). С. 89-93.
5. Ковальчук І. А. Структурний аналіз світоглядної культури особистості: історичний огляд. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : зб. матер. науково-практичної конференції викладачів та студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв / за ред. Г.С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця : ТОВ "Нілан-ЛТД", 2014. С. 53-55.
6. Мірошниченко О. А. Діагностика особистості майбутнього психолога : метод. посіб. до вивчення дисципліни "Практикум із загальної психології" для студентів спеціальності 7.040107 "Психологія". Житомир : [б. в.], 2012. 190 с.
7. Савчук О. В. Динаміка ціннісний орієнтацій української молоді // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2012. № 16. С. 60-67.

The topicality of the article is determined by modern changes in the education system of Ukraine. These changes are related to the intensive adaptation of national systems to the global educational process, caused by the humanistic choice of its further course. The article deals with the diagnostics of indicators of the student's spiritual and moral maturity in the expression of worldview culture. They are: the development of spiritual and moral feelings, ethical and aesthetic attitude of students, socio-psychological orientations in the motivational sphere, volitional qualities (ability to subordinate their life aspirations and behavior to higher axiological orientations). The importance of indicators of spiritual and moral maturity in the expression of ideological culture by future teachers is defined during the expert rate. Diagnostics of students' knowledge of their own individual and biopsychic characteristics are based on self-esteem and group assessment of a person. Diagnostics of the formation of professional image of the world include didactic testing of students in terms of their possession of the environment, about the person and the world, about interaction in society and professional activity, professional and meaningful values, etc. In order to diagnose the awareness of modern students of pedagogical universities, the surveys of ways of transforming creative reality have been conducted. The diagnostic tools have been described in details and the results of the empirical study have been presented.

However, it is insufficient to equip a future teacher with spiritual, moral, ethical and aesthetic values to educate students' outlook culture. In particular, it is worth expanding these aspects at the level of emotional perception of national-patriotic values, created a positive emotional background of artistic and labor activities, saturation of artistic and creative activities with professionally oriented content, using the possibilities of integration of different types of art on a semi-artistic basis. Among these tools, special attention is paid to mastering the highest achievements of art, since the perception of artistic images extends the natural boundaries of the subject's life experience, forming an individual outline of his outlook culture.

Key words: *spiritual and moral maturity, culture of world outlook, spiritual and moral feelings, ethical and aesthetic attitude of students, social and psychological orientation in the motivational sphere, volitional qualities.*